

VERSTERK SOCIAAL WERK

VEROVER
DE STAD

PVDA

antwerpen.pvda.be

SOCIAAL

RECHTVAARDIG

ACTIEF

19. STAD MET EEN HART VOOR SOCIAAL WERK

STANDPUNT

Het bestuur van de stad en het OCMW staat in voor voldoende en goede sociale dienstverlening: buurtwerk, daklozenzorg, drughulp... Het kan daarvoor een beroep doen op sociale organisaties – vzw's – die via een duurzame subsidiëring de zorgcontinuïteit verzekeren. De zorg is geen markt en mag niet in handen vallen van bedrijven met een winstoogmerk. Het sociaal beleid van de stad krijgt vorm in dialoog met de sociale organisaties. Zij werken op het veld en hebben de expertise. In de sociale zorg staan de mensenrechten centraal. De sociale zorg verleent individuele hulp, maar heeft ook een signaalfunctie en emancipeert mensen in een kwetsbare positie. Een sociaal beleid pakt de armoede en de sociale uitsluiting aan. Het investeert in wonen, werk, onderwijs, gezondheidszorg en creëert kansen in culturele en maatschappelijke ontplooiing.

WAT WE WILLEN

EEN. ZORG IS GEEN KOOPWAAR

- We voorzien als stads- en OCMW-bestuur in voldoende en goede sociale dienstverlening, naargelang de noden in de stad. We kunnen daarvoor samenwerken met sociale organisaties. In geen geval worden sociale diensten in handen gegeven van organisaties met een winstoogmerk.
- Sociaal werk is mensenwerk en geen fabriekswerk. We voorzien een kwaliteitscontrole op de sociale zorgprojecten waarbij kwaliteit vooropstaat en niet kwantiteit. We gaan een inspanningsverbintenis aan en geen resultaatverbintenis.
- De sociale organisaties zijn partners in het vormgeven van het sociaal beleid. We zetten in op een goede samenwerking tussen de organisaties onderling, want sociale problemen zijn complex.
- We zetten als stad en OCMW in op een duurzame subsidiëring waardoor de continuïteit van zorg verzekerd wordt. Een vertrouwensband met mensen kunnen opbouwen, is cruciaal voor een goede hulpverlening.

TWEE. SOCIAAL WERKERS ZIJN MENSENRECHTENWERKERS

- Centraal in het werk van een sociaal werker staan de sociale grondrechten. Het sociaal werk beperkt zich niet tot individuele hulp, maar wordt gestimuleerd structurele oorzaken bloot te leggen. Dat kan via een signaalfunctie naar het beleid en via het emanciperen van mensen.
- We respecteren als stads- en OCMW-bestuur altijd het beroepsgeheim van sociaal werkers.

DRIE. VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

- We gaan voor een sociaal beleid dat inzet op werk, wonen, onderwijs, gezondheidszorg en ontplooiing, zodat niemand uit de boot valt. Voor een beleid dat erkent dat niet iedereen dezelfde kansen krijgt in het leven. Structurele uitsluitingsmechanismen worden opgespoord en uitgeschakeld.

VISIE

Commercialiseren van buurtwerk, daklozenopvang en drughulpverlening, dat doe je niet. Dat vinden zeven op de tien Antwerpenaren, zo blijkt uit onze Grote Bevraging. Toch wil het N-VA-bestuur de commercialisering van het sociaal werk koste wat het kost doordrukken.

De wereld wordt vandaag gedomineerd door een neoliberale beleid en dat gaat gepaard met een vloedgolf van privatiseringen in de openbare sector. Het begon in de jaren 1980 als antwoord op de crisis van het decennium ervoor. De terugval van de winsten werd beantwoord met een agressieve neoliberale politiek. Als reactie op de traditionele overheid stelde de Britse premier Margaret Thatcher het *New Public Management* voor. Dat baseert de dagelijkse leiding van de overheid op de principes uit de private sector. Managers moeten efficiënt meetbare doelstellingen weten te bereiken. Input- en outputindicatoren, als resultaat van allerlei auditprocessen, bepalen de evaluatie van een beleid. De zorg- en dienstverlening worden afgewogen op basis van een kosten-batenanalyse.

Het neoliberale beleid kon de crisis niet oplossen, alleen maar uitstellen. Ondertussen zorgde het voor een gigantische groei van de kloof tussen arm en rijk. Inkomens uit kapitaal stijgen ten koste van inkomens uit arbeid. Steeds meer mensen hebben het moeilijk, vallen uit de boot en hebben sociale zorg nodig.

Concurrentie

Het huidige stadsbestuur heeft zich dat neoliberale beleid eigengemaakt en ging het in maart 2016 toepassen op de sociale zorg. Schepen voor Sociale Zaken en OCMW-voorzitter Fons Duchateau (N-VA) maakte bekend dat de sociale zorg van de stad vermarkt moest worden. Zijn oordeel was: 'Het klassieke middenveld krijgt een aantal problemen niet opgelost, zo zijn er een tweehonderdtal daklozen die met een drugsverslaving kampen en voor veel overlast zorgen.' Duchateau toonde zich een goede leerling van Thatcher: 'Door de markt open te breken creëren we concurrentie en scherpte bij de organisaties.' Sindsdien worden sociale zorgprojecten zoals drughulpverlening, daklozenzorg en buurtwerk als een product aangeboden op de markt. Sociale organisaties moeten gaan concurreren met beursgenoteerde bedrijven. Want ook die mogen meedingen naar zo'n sociale opdracht.

Het inloopcentrum voor daklozen De Vaart was een van de eersten die voor de bijl moest. De bewakingsmultinational G4S zag de kans schoon en schepen Duchateau koos G4S als de beste kandidaat. Cijfers primeerden op de kwaliteit van zorg. Het team van de vzw Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW), dat al achttien jaar succesvol De Vaart uitbaatte, werd de laan uit gestuurd.

Het ongeloof was groot: wat zoekt een bewakingsmultinational in de daklozenzorg? Kan je daar winst op maken, en is dat wel wenselijk? Maar dat sociale zorg aantrekkelijk is voor multinationals, was duidelijk. De regering gaf ook de vluchtelingenopvang in handen van G4S. En de opvang van gevangenen in het Forensisch Psychiatrisch Centrum gaf ze in handen van Sodexo. Die grote bedrijven azen op de subsidiepot en maken de zorg rendabel door bijvoorbeeld te besparen op personeel. De multinationals willen overal de 'zorgmarkt' veroveren. En dan klinkt het goed dat je in België 'homeless and refugee care' uitbaat.

Tegenbeweging

Antwerps OCMW-raadslid van de PVDA Lise Vandecasteele heeft zich van in het begin vastgebeten in deze strijd. In de raad en op straat. Want plannen tegenhouden doe je door een tegenbeweging op te bouwen. Ze bracht al snel alle actoren samen in de kelder van De Groene Waterman om de strijd te ondersteunen. Daar benadrukte professor Peter Raeymaeckers van de Universiteit Antwerpen het belang van dat verzet. 'Sociaal werk is immers mensenrechtenwerk', zei hij. Er kwam een breed protest op gang. De bezoekers van De Vaart die een jarenlange vertrouwensband hadden opgebouwd met de medewerkers, waren woedend en heel ongerust over de toekomst. De sociaal werkers zelf werden met werkonzekerheid geplaagd. Een aantal van hen zocht elders een baan met meer toekomstperspectief. Drie bezoekers van De Vaart schoten in actie. Tathiana, Dirk en Arne vonden het verschrikkelijk dat hun begeleiders zouden moeten

opstappen. Ze dweilden met een petitie Antwerpen af en zamelden drieduizend handtekeningen in.

Bijna tegelijk schoot het Sociaal Werk Actienetwerk (SWAN) uit de startblokken. Dat netwerk komt op voor sociaal werk dat inzet op de realisatie van sociale grondrechten. Het verenigt sociaal werkers, docenten en academici uit de opleidingen sociaal werk, syndicalisten en studenten, vrijwilligers en gebruikers. SWAN volgde het voorbeeld van Tathiana, Dirk en Arne en voerde een eerste actie aan het stadhuis onder de slogan 'Sociaal werk is niet te koop'. In de gietende regen, met honderdvijftig man onder paraplu's. Het was de start van een indrukwekkende reeks protesten. Het SWAN voerde bijna maandelijks actie aan de OCMW- of gemeenteraad. In oktober 2016 verzamelden zich wel 800 vrouwen en mannen aan de deuren van de OCMW-raad. Sociaal werkster Katleen Poppe riep op 'voor een beleid dat investeert en verenigt en niet bespaart en beledigt'. De kruisbestuiving van de ervaren veldwerkers, de strijdbare gebruikers, de belezen academici en de creatieve jeugdige dynamiek van de studenten maakte de beweging heel sterk.

Stokken in de wielen

Ondertussen hadden OCMW-raadslid Lise Vandecasteele en gemeenteraadslid Peter Mertens ook klacht neergelegd bij de provinciegouverneur, net zoals andere oppositiepartijen en het CAW. De gouverneur gaf gehoor aan de klacht. De toewijzing van het daklozencentrum aan G4S werd geschorst wegens inbreuk op de democratische besluitvorming. Dat was een belangrijke stok in de wielen van de vermarkting. Toch besliste het OCMW-bestuur de hele molen van die vermarkting weer te doen draaien. Ook voor de andere projecten die op de markt gegooid waren, zoals het buurtwerk, het Zorghostel en het Zorgteam voor daklozen en de Arbeidszorg.

Twee projecten werden toegewezen aan G4S. Maar toen bleek dat G4S zijn ingediende dossier had opgesmukt met leugens, werd de druk te groot. OCMW-voorzitter Duchateau moest de samenwerking met G4S stoppen. Een overwinning die er zonder de tegenbeweging op straat niet gekomen zou zijn.

Alle sociale zorg in Antwerpen bleef in handen van vzw's, maar dan wel onder het regime van de vermarkting. Dat heeft veel negatieve gevolgen. Het brengt de continuïteit van de zorg in het gedrang omdat projecten per drie jaar worden toegekend en het project dan weer in handen van een andere organisatie of een ander bedrijf kan vallen. Dat staat de opbouw van een vertrouwensband in de weg, net bij mensen die het moeilijk hebben in het leven. Doordat de evaluatie gebeurt op basis van cijfers en resultaten, ontstaat er *cherry picking*: organisaties dreigen zich te richten op de mensen met wie ze gemakkelijker resultaten kunnen boeken. De zwakste zorgbehoevenden vallen dan uit de boot. En omdat men beoordeelt op basis van cijfers en resultaten, verdwijnt de brede opdracht van het sociaal werk uit het gezichtsveld. Een vzw wordt namelijk niet beoordeeld op het ijveren voor mensenrechten van kwetsbare groepen, en ook niet op de signaalfunctie die sociaal werk kan hebben voor het beleid. En de geïntroduceerde concurrentie staat samenwerking in de weg; en dat in een sector waar samenwerking cruciaal is omdat bijvoorbeeld mensen in armoede op verschillende levensdomeinen problemen ervaren.

Via de vermarkting ontloopt het OCMW-bestuur ook zijn verantwoordelijkheid in het garanderen van sociale grondrechten voor de burgers van de stad. Het schuift die verantwoordelijkheid voor een aantal jaren door naar een andere organisatie. En dat voor een opdracht die eigenlijk de zijne is. Als dan na die paar jaren blijkt dat de organisatie niet goed werkt, is dat niet de fout van het bestuur maar van die organisatie. En dan stelt het bestuur weer een andere organisatie aan.

EEN. ZORG IS GEEN KOOPWAAR

De opdracht van het OCMW staat beschreven in de OCMW-wet van 1976: 'Elke persoon heeft recht op maatschappelijke dienstverlening. Deze heeft tot doel eenieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. Er worden openbare centra voor maatschappelijk welzijn opgericht die, onder de door deze wet bepaalde voorwaarden, tot opdracht hebben deze dienstverlening te verzekeren.'

De dienstverlening waarvan sprake gaat onder meer over de sociale zorg, de zorg aan mensen in een

kwetsbare positie, daklozenzorg, drughulpverlening enzovoort. Het OCMW is wettelijk verantwoordelijk om deze dienstverlening te organiseren. Het kan daarvoor samenwerken met sociale organisaties.

De sociale organisaties die je als stad of OCMW bepaalde projecten toevertrouwt, zijn partners om het sociaal beleid vorm te geven. Zij hebben namelijk expertise die je als politicus of als bestuur niet hebt. Daarom moet het middenveld de nodige autonomie hebben om zijn expertise in te brengen, ook al schopt het daar al eens mee tegen de schenen.

Die samenwerking met de sociale organisaties moet verlopen in een geest van respect en erkenning. Vermarkting staat ver weg van die dialoog, want bij vermarkting bepaal je als bestuur van bovenaf wat er moet gebeuren en zoek je daar een uitvoerder voor. Je maakt sociale organisaties ook monddood, want wie zal je nog tegenspreken als hun middelen van jou afhangen?

In geen geval wordt sociale dienstverlening in handen gegeven van organisaties met een winstoogmerk. Deze bedrijven zijn op leven en dood gedwongen elk jaar meer winst te maken, zo niet worden ze weggeconcurrerd. Zij gaan geen daklozen verzorgen uit liefdadigheid. Alle experimenten leren ons dat zij zullen besparen op personeel en op diensten. Getuige daarvan de Pano-reportage over de commerciële woonzorgcentra. Een bejaarde laat weten dat hij afgevallen is omdat de maaltijden niet te eten zijn. Logisch als het budget voor de maaltijden van een hele dag amper drie euro per bewoner bedraagt. In de zorg moet de mens centraal staan en niet de winst. Daar vallen geen compromissen over te maken.

Als je als bestuur sociale zorg uitbesteedt aan sociale organisaties, moet je de kwaliteit ervan controleren. Voor het OCMW-bestuur met de vermarkting begon, werden er ook al meer en meer cijfers opgevraagd. Dat verergert nu. Sociale organisaties moeten een hele resem cijfers en resultaten doorgeven: per maand, per kwartaal, per jaar. Maar sociaal werk is mensenwerk en geen cijferfabriek. Er moet een kwaliteitscontrole zijn, maar die mag niet louter om cijfermatige resultaten draaien. Het moet over een inspanningsverbintenis gaan, niet over een resultaatsverbintenis. Er zullen nu eenmaal mensen zijn met problemen die niet in enkele maanden tijd opgelost raken. En hangt het ook niet van heel wat externe factoren af, zoals de toegang tot een goede en betaalbare woning of de toegang tot duurzaam werk, of iemand zijn leven snel weer op de rails heeft? Bovendien is het alleen maar logisch de kwaliteit ook te controleren door de gebruikers zelf te bevragen.

In plaats van een concurrentiestrijd op te zetten tussen organisaties moet je als bestuur net de samenwerking stimuleren. Die onderlinge samenwerking is cruciaal, gezien de complexiteit van veel sociale problemen. Net zoals je als bestuur ook moet inzetten op de continuïteit van de dienstverlening. Het opbouwen van een vertrouwensband is belangrijk in de zorg. Daar is duurzame subsidiëring voor nodig zodat dezelfde organisatie en dezelfde sociaal werkers concrete mensen en problemen duurzaam kunnen opvolgen.

TWEE. SOCIAAL WERKERS ZIJN MENSENRECHTENWERKERS

Sociaal werk is meer dan het 'helpen van mensen'. Sociaal werkers ijveren voor mensenrechten van kwetsbare groepen, ze hebben oog voor de diverse problemen op allerlei levensdomeinen. Mensen in armoede hebben te maken met structurele sociale uitsluiting op meerdere vlakken: ze hebben slechtere toegang tot kwaliteitsvolle woningen, tot duurzame en goed betaalde jobs, tot een diploma, tot gezondheidszorg en tot ontspanning en cultuur. Sociaal werkers kunnen helpen drempels te overwinnen, via individuele hulp. Maar heel veel hangt af van het gevoerde beleid. In welke mate investeert het beleid in de toegang tot de sociale grondrechten? De sociaal werker zal daar samen met de mensen die zij of hij begeleidt, mee geconfronteerd worden. Het is dan ook de taak van het sociaal werk structurele uitsluiting bloot te leggen en te signaleren aan het beleid. Het kan bij één persoon moeilijk zijn haar of hem te helpen zoeken naar een betaalbare en goede woning, maar als je daar telkens weer op botst, moet je aan de alarmbel trekken en ermee naar het beleid stappen. Dat kan via overleg. Of, als er geen aanpak van het probleem volgt, via acties op straat.

Evenzeer is het van belang dat je de mensen die je begeleidt, inzicht geeft in hun situatie, dat je hen versterkt en emancipeert. Inzicht in de structurele uitsluiting, inzicht in de manier waarop zij mee hun rechten kunnen afdwingen. Sociaal werk heeft de taak de stem van de mensen die onbeschermd zijn hoorbaar te maken, zo versterkt sociaal werk het democratische gehalte van onze samenleving.

De beste hulpverlening is degene die vanuit de leefwereld van de doelgroep vertrekt en die de mensen respecteert. De huisartsen van Geneeskunde voor het Volk werken volgens het idee van *de dokter als kameraad*. De dokter staat niet boven maar naast de patiënt, met respect voor diens persoon, ideeën en keuzes. Dat geldt ook voor sociaal werk. Want dan kunnen mensen vertrouwen in je hebben en werkelijk over hun problemen met je praten. Maar dan moeten ze zich bij een sociaal werker ook in een veilige haven voelen. Daarom is het beroepsgeheim van de sociaal werker heilig, zodat mensen ook de minder rooskleurige delen van hun verhaal op tafel kunnen leggen. Het beroepsgeheim wordt de sociaal werkers via het Strafwetboek opgelegd. De stad en het OCMW moeten dat beroepsgeheim altijd respecteren. De wetgeving voorziet ruimte voor de sociaal werker om het beroepsgeheim te doorbreken als hij of zij vermoedt dat iemand anderen in fysiek of psychisch gevaar kan brengen, zeker als het gaat om minderjarigen of om personen in een kwetsbare situatie.

DRIE. VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

Het voornaamste in het sociaal beleid van de stad is dat je inzet op de sociale grondrechten: werk, wonen, onderwijs, gezondheidszorg en ontplooiing, zodat niemand uit de boot valt. Maar in de neoliberale maatschappij vallen net steeds meer mensen uit die boot. Want daar is de toegang tot sociale grondrechten geen prioriteit van het beleid. Wat telt is de continue winsthonger van de grote bedrijven en daarop is het beleid gericht. Belastingvermindering voor grote havenbedrijven, een minnelijke schikking voor een diamantbedrijf, vriendjespolitiek met vastgoedmakelaars in 't Fornuis... het is natuurlijk niet zo fraai dat zwart op wit op papier te zetten. Zo van: 'Wij richten ons beleid op de grote bedrijven en bekommeren ons niet om de sociale grondrechten van de kwetsbare mensen'. Om dat te omzeilen wordt het eigen-schuldmodel bovengehaald. Het beleid maakt de mensen wijs dat armoede een probleem is van kansen niet grijpen, terwijl je als beleid geen kansen aanreikt. Je investeert niet in betaalbare goede woningen, maar als mensen zeggen dat ze geen woning vinden, zoeken ze niet goed genoeg. Die ene vrouw die zelf in een sociale woning opgroeide en het tot minister schopte, moet als bewijs dienen dat wie maar wil, er kan geraken.

Het gaat nog een stap verder. Omdat mensen in armoede hun situatie volgens het huidige beleid aan zichzelf te danken hebben, wil het stadsbestuur hen ook kwijt. OCMW-voorzitter Duchateau (N-VA) zegt zonder blikken of blozen dat hij niet zal investeren in meer sociale woningen omdat de stad daardoor meer arme mensen zou aantrekken. De stad laat liever woningen bouwen die 300 000 tot 500 000 euro kosten en rijkere mensen aantrekken.

Een andere tactiek om het koude beleid vol te houden is het verdeel-en-heers-model: 'Niet de grote bedrijven gaan met de koek lopen, maar de vluchtelingen en mensen met een andere afkomst.'

Sociaal werk strijdt mee voor een beleid dat de mensen centraal zet en niet de winsten van grote bedrijven. Het strijdt voor een beleid dat erkent dat niet iedereen dezelfde kansen krijgt in het leven, dat structurele uitsluitingsmechanismen opspoort en uitschakelt. Zo'n beleid kan deze neoliberale samenleving niet bieden. Daar moeten we samen een socialistische samenleving voor bouwen, een samenleving op mensenmaat.